

Pomanjkanje knjiga, odaljenost škole, siromaštvo djece, položaj školske zgrade, shodne svetlo, higijenično prozračivanje, učevna sredstva i. t. d. bile bi daljnje zaprieke, poteškoće. Nu nijedna od dosad navedenih zaprieka, a nit sve osvade, kojimi se učiteljstvo obiedjuje, da škole ne vriede, nisu kadre u tolikoj mjeri narušiti ugled učiteljstvu, pobuditi zlovolju i omrazu u narodu, kako su to pobudile školske takse. Usled novoga zakona od 7. kolovoza 1896. dužni su roditelji ili skrbnici za vsako diete, koje pohađa javnu pučku školu, plaćati na godinu 6 kruna školske takse. Mnoge su občine u Istri, pošto se je puk usled tih taksa počeo uznemirivati, odposlale molbe na ministarstvo, da zakon o taksah ne stupi u valjanost, no to sve nije pomoglo. Ta novost, koja se samo kod nas u Istri nalazi, taj zakon stupio je u valjanost 15. septembra 1896. Jer su školske takse neopravdane, nepravedne (siliti u školu i plaćati) nehumanitarne, siromašni će puk teško podnositi to breme, zato odlučilo ponajprije zastupstvo u Kastvu, a za njim i druga občinska zastupstva hrvatskih i slovenskih občina u Istri sliedeće:

1. Da se predloži Nj. Veličanstvu caru i kralju Franju Josipu I. milostna molba za obustavljenje utjerivanja školskih taksa, dok se ih ustavnim putem ne ukine;

2. da se ovu molbu spomene zemaljskomu odboru i c. kr. namjestništvu, te se ih umoli, da odustanu za sada od daljnjih koraka u stvari školskih taksa;

3. da se umoli c. kr. ministarstvo unutarnjih poslova, da povoljno izvjesti o gornjoj molbi;

4. da se umoli c. kr. ministarstvo bogoštovja i nastave, da sastavi i predloži zemaljskom saboru za Istru osnovu, usled koje imao bi se ukinut zakon školskih taksa.

Nadajući se u Boga i u milost našega prejasnoga vladara, te čovjekoljublje njegovih oblasti i hrvatsko-slovensko učiteljstvo Istre goji čvrsto ufanje, da će školske takse čim prije biti ukinute: jer se iste protive razvitku školstva, jer se ide za tim, da se pučko učiteljstvo još većma u puku omrazi, osumujući i položaj mu ogorči. Ispunila nam se nada i uvažio i naš glas, koga pukom hrvatsko-slovenskim podizemo!

Nikakvo nije čudo, dodje li učitelj opterećen djecom u veliku materialnu nepriliku. U velikoj neprilici, u nuždi prigodom smrti, teške bolesti uteći se mogao učitelj za novčanu podporu zemaljskomu školskomu vieću, nu ove mu je godine predloženu svotu od 2000 for. zemaljski sabor i tu svotu brisao iz svog proračuna. Što ćemo tu, da rećemo, da Bog je za nas pre visoko, a car pre daleko. Nek se božja vrši! „Osam blaženstva“ doista su naša blaženstva.

Može li pučka očiona riješiti veliku svoju zadaću, ako ne ima potrebitih sredstava? Na to pitanje lahko odgovorimo poznatom rečenicom: „Bez alata nema zanata“. Nema li škola potrebitih učila, koliko mora učitelj truda i muke ulagati kod obuke, a sasvim tim trud mu se ne naplaćuje. Naše škole su obće slabo ili nikako providjene učilima i inim školskim potrebšinama. Obće nas obukoslovje uči, da površ svega mora da bude učevna knjiga valjana. Do učitelja je, da sva pitanja pokreće, da se sve nedostatke, sve zaprieke ukloni, koje prieče napredku škole. Pošto dosadanje školske knjige za hrvatske škole nisu ni malo pisane prema prilikam, prema potrebam naše pokrajine, to je hrvatsko učiteljstvo od nikud ne potaknuto izabralo posebni odbor, da izradi nove knjige, jer dosadanje učiteljem zadaju dosta truda i muke.

Učeni Španjolac Don Eusebio Corominus pisao je: Kao što se sve dobro, kojima pučke očione radjaju, ima pripisati djelatnosti učitelja, to sve zlo, koje iz njih proiziđe, ima se pripisati nemarnosti občinskih upraviteljstva, koja se ni malo ne staraju za zgrade, koje su za učionu određene. Od velikog su dakle zamašaja po riečima rečenog Španjolca s pedagoško zdravstvenoga gledišta neshodni školski prostori.

U Istri imade primjera, gdje je sbog zanemarenja školskih zgrada zdravstvenog gledišta podlegao mlad još i velečestit učitelj (pok. Mate Mogorović). Mnogo je škola još i danas smješteno i s najprimitivnijih higijeničkih gledišta neshodnim prostorijama; tek za veliku nuždu privremeno, nu prodje 10 i više godina, da se tu ubija tjelesno i duševno i djeca i učitelj. Primjera mi nebi treba dugo tražiti.

Kad se u onaj mjeri, u kojoj bi se imalo, da pazi, na školske sobe ne pazi, kako će se paziti na stan učitelja, a tim i zdravlje njegove obitelji? Pa i rad sama stana, pošto je u zakonu preobširno rečeno, često učitelj dokazi u veliku nepriliku sa mjestnim oblastima, a i dolaziti će, dok se to zakonom bolje ne ustanovi.

Od velike je važnosti po školu nadzor, al ne nadani posjet, sad jednoga, sad drugoga, sad trećega od školskih oblasti, namjerom takorekuć policajnom, to znači batinom nad učiteljem stati, što mu doista ne povisuje ugled. Tim se pokazuje, da mu svatko zapovieda, a iskustvo nas uči, da se malo tko t. j. nijedan zanj ne brine.

Pa ko dakle da nadzire učiteljski rad?

Disterweg u svojim izabranim spisima II. dio str. 231. ovako opisuje: „Samo učitelj (nadzornik) može učitelja pravo pojmiti i štovati. Samo učitelj poznaje položaj učiteljev, njegov poziv, skrbi i napore. Samo učitelj može učitelja poučiti, ravnati i njegovim nutarnjim potrebama udovoljiti. Samo učitelju otvora se učiteljevo srce bezuvjetnim pouzdanjem i vdanošću. Samo u učitelju nalazi učitelj muža, koji mu može ono dati, što manjka njegovoj obrazovanosti, čudi i volji.“

(Konec prih.)

Književnost in umetnost.

Zlati jubilej preljubega cesarja Franca Jožefa I., ki ljubi in vodi svoje narode kot pravi oče že petdeset let. Slavnostni spis za jubilejsko leto 1898. Slovenski mladini sestavlja Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. Založil J. Giontini v Ljubljani. Cena knjige 30 kr.; na debelo po 20 novčičev knjiga. — Zlati jubilej vladarjev je redka slavnost, kakoršne slavna hiša Habsburška že ni doživela 400 let. Kdor deluje petdeset let v svojem poklicu, zasluži priznanje in odlikovanje. In petdesetletno službovanje je posebna milost božja, ki je izbrala Njega ter mu dala priliko do zaslug. Vse to je upošteval pisatelj te jubilejske knjige ter si prizadeval, podariti slovenski mladini knjigo, ki bo res vredna imena „jubilejska knjiga“. In to se mu je posrečilo popolnoma. Vsebinska knjiga je tako poljudna, mična in živahna, da smo prepričani, da jo bo čitala naša mladina z največjim zanimanjem. V knjigo je vtisnjenih sedemnajst krasnih, natančnih in velikih podob, ki nam predstavljajo člene naše cesarske hiše in pa življenje in delovanje našega presvetlega cesarja. Tako krasnih slik še nismo zapazili do sedaj v nobeni jubilejski knjigi. To bo res lep užitek za našo mladino. Posebno lepa je pa barvana podoba cesarjeva na naslovnem listu, okolo katere se lesketa naslov iz zlatih črk. Popir v knjigi je bel, gladek in trd, in naslovni list je iz belega in gladkega karton-popirja.

Skratka: vsebina, slike, popir in tisk — vse daje knjigi slavnostni značaj. Z ozirom na to in pa oziraje se tudi na geslo: „Svoji s svojimi!“ — ker je to krasno jubilejsko knjigo sestavil ljudski učitelj, pričakujemo zanesljivo, da bo zavedno slovensko učiteljstvo pridno segalo po nji, jo priporočalo sl. krajnim šolskim svetom v nakup ter razveselilo ž njo našo mladino ob priliki praznovanja cesarjeve petdesetletnice. Povdarjamo pa še enkrat: držimo se gesla „Svoji s svojimi!“ ter pokažimo svetu, da smo tudi na tem polju organizovani in da delujemo vsak na svojem mestu z združenimi močmi! —

Fran Jožef I. cesar avstrijski. V spomin 50-letnice Njegove vladavine spisal slovenski mladini Fr. Hubad, c. kr. učiteljski ravnatelj. V Ljubljani. Izdala in založila „Družba sv. Cirila in Metoda“. 1898. Temeljito in vestno sestavljena knjiga je namenjena mladini sploh; posebno bode pa ugajala bolj odrasli mladini. Vsakemu slovenskemu bralcu pa jo je priporočati zato, ker spozna iz nje popolnoma svojega cesarja. Tudi vsakemu učitelju bo dobro služila pri zgodovinskem pouku kot pomožna knjiga, ker najde v nji dokaj dobrega jedra.

Naš cesar Fran Josip I. 1848—1898. Povodom petdesetletnice Njegovega vladarstva spisal Tomo Zupan. Ljubljana, 1898. Samozaložba. Tiskala „Katoliška tiskarna“. Knjižica ima 29 strani čtiva in 28 strani podob, zaradi katerih jo bo mladina nižje stopinje radovedno prebirala. Zadnji dve knjigi se naračata pri g. Iv. Bonaču v Ljubljani po 15 kr.

Hkrati so zagledale v Slovencih torej kar tri jubilejske knjige beli dan in marsikdo bo v zadregi, katere bi se poprijel. V tem slučaju svetujemo vsakomur, da si naroči vsake po en iztis. Ko bo imel v rokah vse tri knjige, mu ne bo težka odločitev.

Andrej baron Čehovin, slavni junak slovenski. Spisal Janko Leban, nadučitelj na Trebelnem pri Mokronogu. V Ljubljani. Izdala in založila „Družba sv. Cirila in Metoda“. 1898. G. J. Leban je znan kot najpridnejši in najspretniji slovenski mladinski pisatelj. Dovolj je, če rečemo: on je ljudski učitelj, in kot tak pozna bolj ko vsakdo drugi zmožnosti in težnje naše mladine in zato zna tudi s svojim peresom ubrati vedno tisto struno, ki naši mladini najbolj prija. Tako je storil tudi s to knjižico, in zato jo kar najtopleje priporočamo sl. šolskim vodstvom, krajnim šolskim svetom in sploh vsakemu rodoljubi. Lepa knjižica se dobiva pri g. Iv. Bonaču v Ljubljani po 10 kr.

Na razstanku. Spisali slovenski osmošolci. V Gorici. Tiskala in založila „Goriška tiskarna“ A. Gabršček. 1898. Slovanske knjižnice 78—81. snopič. Cena 1 gld. V kratkem več.

Biserojla jasna vila. Bajka iz postojinske pečine. Speval Ivo Ivanovič Bučar. Ljubljana. Tiskala in založila Kleinmayer & Bamberg. 1898. Cena 1 gld. Daljšo oceno pozneje.

Šol nam dajte! Spisal D. L. Selski. Ponatis iz „Slovenskega Lista“. Ljubljana, 1898. Tisk J. Blaznikovih naslednikov.

Gusarski dvor. Engleska pomorska pripovijest od A. Denefa. Hrvatski priredio Stjepan Širola. Karlovac 1897. Naklada knjižare Ivana Sagana. Cijena 20 nvč.

Novi šaljičija. Šalom u smijeh! . . . Zbirka šaljivih črtica, smješica i pjesmica. Sabrao Stjepan Širola. Karlovac 1898. Naklada knjižare Iv. Sagana. Cijena 20 nvč.

Otkriveno blago. Pripovijest. Po F. Ecksteinu priredio Stjepan Širola. Karlovac 1898. Naklada knjižare Ivana Sagana. Cijena 20 nvč.

Pripovedke iz avstrijske zgodovine. Zbral in priredil Jakob Dimnik. Z ozirom na jubilejsko leto je založnik te knjige, g. Milic, znižal ceno na 30 kr. Z ozirom na vsebino knjige in z ozirom na nje nizko ceno pričakujemo, da ne bo slovenske šole, ki bi ne imela v šolski knjižnici par iztiskov te knjige, ki je izvrsten pripomoček učitelju pri zgodovinskem pouku v 3. šolskem letu.

Če bodo sl. šolska vodstva pridno segla po nji, bodo potem izšle še „Slike iz avstrijske zgodovine“ in potem pa kratka „Zgodovina avstrijska“ za ljudske šole.

Zabavni listi za slovensko mladino. Ko je zasnovalo društvo za zgradbo učiteljskega konvikta to književno podjetje, je bilo prepričano, da bo izborno uspelo ter imelo poleg moraliskega uspeha tudi gmotni uspeh. Žal, da ni tako! Do danes so razprodali ljubljanski knjigotržci toliko malo izvodov I. zvezka „Zabavnih listov za slovensko mladino“, da ni vredno o tem govoriti. In če se ne bo razpečavanje obrnilo na ugodnejšo stran, bo vsa zaloga teh knjižic lepo trohnela v knjigotržnicah in služila v telesno hrano molom, mesto da bi se ž njimi zabavala slovenska mladina ter si blažila duha in srce! Prosimo torej prav uljudno in kar najnujnejše, da se potrudijo šolska vodstva ter dobé sedaj, ko sestavljajo ob pričetku novega šolskega leta krajni šolski sveti proračune, vsaj nekoliko denarja v ta namen, da nabavijo ž njim za šolske knjižnice po par I. zvezkov „Zabavnih listov“ in kaj drugih primernih mladinskih knjižic. Saj je znano, kako rada čita naša slovenska mladina, v kolik hasek ji je dobra knjiga in kako jo zanima lepa povest. A slovensko učiteljstvo tudi lahko vpliva na imovitejšo rodbino, da nakupijo svoji deci I. zvezek „Zabavnih listov“. Če se količkaj zavzamemo za stvar, bo I. zvezek razprodan v par tednih, in potem bo lahko kmalu zagledal beli dan II. zvezek. Urednik „Zabavnih listov“ ima zanj že pripravljeno daljšo, v obsegu I. zvezku enako povest. Če pa ne razpečamo I. zvezka, bomo nehali z izdavanjem „Zabavnih listov za slovensko mladino“. Čudno pa bi vendarle bilo, da bi pri nas ne mogla uspeti nobena stvar! Za Boga, saj nas je precejšnje število! — „Zabavne liste“ imajo na prodaj ljubljanski knjigotržci in založnik, g. R. Milic. Zvezek stane 40 kr.

Naši dopisi.

Iz Št. Vida. V Št. Vidu pri Ljubljani so 3. vel. travna praznovali učiteljski abiturijenti iz leta 1873. svojo 25letnico. Zbralo se jih je 9 in sicer: M. Bartelj (Semič), L. Hribar (Dunaj), Fr. Koncilija in Iv. Kutnar (Žužemperk), Jož. Kragl (Tržič), Fl. Rozman (Krško), Jož. Travnar (Ljubljana), J. Žirovnik (Št. Vid) in A. Žumer (Kranj). Tem jubilantom so se pri obedu pridružili č. g. župnik in predsednik kr. š. sveta G. Malovrh, g. župan A. Belec, več starejših in mlajših koleg in pa abiturijent g. J. Žirovnik mlajši. (Zanimiv slučaj: sin je maturiral na gimnaziji, oče je pa praznoval 25letnico svoje mature.) Obedovali so na lepo s cveticami in zastavami okrašenem vrtu pri „Jožefu“. Vsa čast na prireditvi tako izbornega obeda gospodinji — kuharici! Lepo je pristojalo učiteljevi soprogi, gospe Mici Sičevi, ko se je veselo sukala okolo jubilarov in njim ter njihovim gostom stregla pri obedu. Že prej pa sta z gospo županjo J. Belčevno obedno mizo okusno okrasili s cvetjem. Obed je bil res izboren in gotovo v čast gostilnici „pri Jožefu“, oziroma gospodinji-kuharici in njeni marljivi hčerki. Res nekaj posebnega! Govorilo se je več pomenljivih in navdušenih napitnic. Omeniti je posebno one, v kateri je govornik naglašal, kolika izpremema se je vršila v preteklih 25. letih, koliko je učiteljski stan pridobil veljave in ugleda v tej dobi, ker se je vestno trudil storiti svojo dolžnost. Stan ni zaostajal za drugimi stanovi, saj pogosto učitelji store več, nego jim velela stan.

Tudi jubilarji se lahko ponosno ozirajo na preteklo 25letno dobo, v kateri so si pridobili obilo zaslug za domovino. Ravno s tem so ustregli želji presvetlega jubilara cesarja Franca Jožefa I. za njegov zlati jubilej mu ne morejo pokloniti lepšega daru, nego da si prisegajo po Njegovem geslu: „Viribus unitis“ — delati z vsemi močmi tudi v prihodnje v šoli in zunaj nje za procvit svoje mile domovine ter mogočne Avstrije!

Med obedom je došlo precej brzojavnih pozdravov. Tudi jubilarji so brzojavno pozdravili svoja še živeča učitelja: V. Linhart in J. Klemenčiča. Popoldne